

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

12-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 12 (4) - 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2024

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00-TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy hodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00-IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00-FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00-FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00-YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi

Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich - yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00-PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pyedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00-PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00-SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00-SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar bo‘yicha dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefonlar:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Turg'unov Sherzod Abduvositovich

FARG'ONA VILOYATI SANOAT KORXONALARINING MODDIY-TEXNIK HOLATI VA ULARNING SANOAT ISHCHILARINING MEHNAT MUHOFAZASIDAGI AHAMIYATI HAQIDA AYRIM FIKR MULOHAZALAR (Farg'ona viloyatida 1950-1970-yillarda chop etilgan vaqtli matbuot nashrlarida e'lon qilingan maqolalar tahlili asosida) 13-19

Qalandarov Hamza Hamroqul o'g'li

SOVET HOKIMIYATINING O'ZBEKISTONDA YURITGAN ATEISTIK SIYOSATI VA XUDOSIZLAR JAMIYATI FAOLIYATI 20-23

Berdiyev Abduvali Abdug'aniyevich

XVIII-XIX ASRLARDA XIVA XONLIGINING ERON VA ROSSIYA BILAN SIYOSIY VA IJTIMOYIY ALOQALARI HAQIDA AYRIM MA'LUMOTLAR 24-32

Соъуб Раъноев

KAMBAFALLIK VA UNI QISQARTIRISH MUAMMOLARI 33-42

Abdimov O'zbek Bektemirovich

MARKAZIY OSIYO MINTAQASIGA ILMIY QARASHLAR VA KONSEPTUAL MASALALARNING AYRIM JIHATLARI 43-48

Toshpulatov Nurbek Boboqul o'g'li

XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA SAMARQAND VILOYATI BOZORLARI VA KARVONSAROYLARI TARIXI 49-53

Temirova Munira

ESKI TERMIZ SIMOVKO'ZACHALARI HAQIDA AYRIM MULOHAZALAR 54-58

Sattorova Shahlo

SHAYBONIYLAR DAVRIDA JO'YBOR XO'JALARINING BUNYODKORLIK FAOLIYATI 59-63

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Yazdonova Saxiba Kurbanovna

KIBERMAKON: TA'LIM, TARBIYA VA IQTISODIY TA'SIR TENDENSIYALARI 64-72

Taniev Ahmadjon Bahromovich

TUРИЗМ, ГЛОБАЛЛАШУВ ВА САВДО: УЛАРНИНГ АТРОФ-МУХИТГА ТАЪСИРИ 73-82

Ходжаниязов Элбек Сардоревич

XORAZM VILOYATI DA TURIZM TRANSPORTI XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI TAHLILI 83-93

Raximov Bahromjon Ibroximovich, Ibrohimova Maqsuda Muhammadjon qizi

O'ZBEK SANOATINING INNOVATSION TARAQQIYOTI VA IQTISODIY O'SISHDAGI ROLI 94-99

Ahmedov Adham Djalolovich

AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA FUQAROLARNING O'ZINI O'ZI BOSHQARISH ORGANLARI FAOLIYATINI SAMARALI TASHKIL ETISH 100-105

Ablazov Nurillo Xusanboyevich

QURILISH KORXONALARI DEBITORLIK VA KREDITORLIK QARZLARINI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH 106-112

<i>Абдурахманов Мухторали</i> ЎУДУДИЙ КЛАСТЕРНИ ШАКЛЛАНТИРИШ БОСҚИЧЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ	113-116
<i>Poshokulova Mohigul</i> BILIMLAR IQTISODIYOTINING ZAMONAVIY SHAKLLARI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIM TIZIMIDA	117-122
<i>Toxirov Akbarxon Toirxon o'g'li</i> INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH ORQALI KORXONANING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH: YANGI IMKONIYATLAR VA TAHIDLAR	123-131
<i>Sayfutdinova Nigina Furkatovna</i> O'ZBEKISTONDA INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISH ASOSIY AHAMIYATLARI	132-135
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Shakarov Oybek Xudoyberdi o'g'li</i> O'ZBEK XALQI ETOSFERASIDA KORRUPTION MUNOSABATLAR PAYDO BO'LISH SABABLARINING FALSAFIY TAHLILI	136-139
<i>Жўрамуродов Нодир Ғайбуллаевич</i> ЖАДИДЛАР ФАЛСАФАСИДА МИЛЛИЙ ҒОЯ, МИЛЛИЙ ЎЗЛИК ВА МИЛЛИЙ ҚАРАШЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШИ	140-144
<i>Sayidova Muhabbat G'afforovna</i> GLOBAL AXBOROTLASHUV TENDENSIYALARINING MILLIY VA MA'NAVIY QADRIYATLARGA TA'SIRI	145-149
<i>Kuraxmedov Azamat Erkinovich</i> SAMARQAND JADIDCHILARINING TURKISTON MA'RIFATPARVARLIK FALSAFASI RIVOJIDA TUTGAN O'RNI	150-153
<i>Umarova Feruza Rozibayevna</i> O'ZBEK XALQI MA'NAVIY MADANIYATI RIVOJLANISHINING ASOSIY XUSUSIYATLARI	154-156
<i>Samijonov Azizbek Ismoiljon o'g'li</i> KIBERXAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING FALSAFIY-KONSEPTUAL TAHLILI	157-161
<i>Begbudieva Parvina Shoxruxovna</i> THE CONTRIBUTION OF MAHMUDHODJA BEHBUDI TO THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF EDUCATION SYSTEM OF TURKESTAN	162-166
<i>Aytbayev Mansurbek Yusupovich</i> MAHMUD AZ-ZAMAXSHARIY AQL-ZAKOVAT TO'G'RISIDA	167-173
<i>Muslimov Sherzod Akbarovich</i> ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR MA'NAVIY MEROSI: JAMIYAT, SIYOSAT VA SHE'RIYAT	174-178
<i>Jantayev Maqsud Ibragimovich</i> MUHAMMAD AL-XORAZMIY: MATEMATIKADAN FALSAFAGACHA BO'LGAN ILMIY IZLANISHLAR	179-184
<i>Norova Malika Fayzulloyevna</i> TASAVVUF TA'LIMOTI VA UNING SAYFIDDIN BOXARZIY DUNYOQARASHIGA TA'SIRI	185-191

<i>Gulova Anorgul Axtamovna</i> O'ZBEKISTONDA ALISHER NAVOIY ASARLARIGA BO'LGAN MUNOSABAT	192-196
<i>Absattorov Baxtiyor Mamarasulovich, Karimova Gulchehra Abdulkarimovna</i> BURCH VA MAS'ULIYAT TUSHUNCHALARINING TARIXIY-NAZARIY, AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY TALQINI	197-205
<i>Berdikulov Chingiz Dusmuradovich</i> IJTIMOIY MULOQOT-SHAXS INTELLEKTUAL MADANIYATINING SHAKLLANISH OMILI	206-211
<i>Mamarasulov Baxriddin Shakasimovich</i> MILLIY-MA'NAVIY YUKSALISH – MAMLAKATIMIZ MA'NAVIY TARBIYA TIZIMINING YANGI STRATEGIYASI SIFATIDA	212-216
<i>Nurmatov Kamaridin Shamsiyevich</i> JAMIYAT TARAQQIYOTIDA ADOLAT TUSHUNCHASINING O'RNI	217-221
<i>Bekpo'latov Ulug'bek Rahmatulla o'g'li</i> JAMIYAT TARAQQIYOTIDA SIMMETRIYA VA ASIMMETRIYA BIRLIGINI TA'MINLASHNING DIALEKTIK TAHLILI	222-228
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Berdiyeva Muqarrama Anvarovna, Chernova Natalya Vasильevna</i> СТРАТЕГИИ ЛИНГВОМЕТОДИЧЕСКОГО ПОДХОДА ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ	229-234
<i>Жамаҳматов Каромиддин Айнилло ўғли</i> БУРҲОНИДДИН ТЕРМИЗИЙ АСАРЛАРИНИНГ САЛЖУҚИЙЛАР ДАВРИДА ЯРАТИЛГАН ТАСАВВУФИЙ МАНБАЛАРГА ТАЪСИРИ	235-243
<i>Temirova Aziza Muzaffarovna, Uralova Oysuluv Poyan qizi</i> ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA “KO'K” SIFAT BELGISINING SEMANTIК XUSUSIYATLARINING TADQIQI	244-247
<i>Mansurova Mohinur Akmal qizi</i> HAJVIY TAFAKKUR TABIATI – SATIRA VA YUMOR TUSHUNCHASI	248-252
<i>Яркулова Фотима Усмановна, Исломова Марьям</i> ИМЕННОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ В ПОВЕСТЯХ И.С.ТУРГЕНОВА	253-257
<i>Murodova Muqadas Ikromovna</i> XX ASR INGLIZ VA O'ZBEK ADABIYOTIDA YARATILGAN SATIRIK ASARLAR TADQIQI	258-263
<i>Ruzmatova Gulnara Kulmamatovna</i> O'ZBEK ADABIYOTIDA LATIFA JANRI TARAQQIYOTI VA TAHLILI	264-268
<i>Davronov Shekroz Abrorovich</i> OG'ZAKI TARJIMA VA UNDA KOMPRESSIYANING ROLI	269-273
<i>Begmatov Azizbek Tursunbayevich</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI ONOMASTIK BIRLIKLAR TADQIQI	274-280
<i>Ibragimova Moxiraxon Anvarovna</i> NUTQIY AKTLAR TASNIFI	281-285
<i>Расулова Истода Абдулатифовна</i> К ПРОБЛЕМЕ ДЕФИНИЦИИ ЯЗЫКОВЫХ УНИВЕРСАЛИЙ: ИССЛЕДОВАНИЕ ИНВАРИАНТНЫХ СВОЙСТВ В КОНТЕКСТЕ ЯЗЫКОВОЙ ВАРИАТИВНОСТИ	286-293

<i>Obidova Go'zalxon Ma'rufjon qizi</i> O'ZBEK TILIDA OMAD VA OMADSIZLIKNI NOMLOVCHI LEKSIK VA FRAZEOLGIK BIRLIKLAR	294-299
<i>Furkatova Maxliyo To'lqin qizi</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI SHAXS-SON KATEGORIYASI	300-309
<i>Baxramov Xabibillo Sadikovich</i> INGLIZ TILIDA "POISON-ZAHAR" KONSEPTINING SEMANTIK XUSUSIYATLARI	310-315
<i>Тухтаев Сирожиддин Тошпўлатович</i> ПАРЕМИОЛОГИЯДА САХИЙЛИК КОНЦЕПТИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ	316-323
<i>Qiyomov Shohabbosxon Sharofiddin o'g'li</i> XATTOTLIK SAN'ATINING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI	324-327
<i>Sobirjonova Muxlisa Sobirjonovna</i> YOLG'IZLIK FENOMENINING PSIXOLOGIK, IJTIMOY VA EKZISTENSIAL ASPEKTLARI	328-331
<i>Qayumova Mohinur Murodullayevna</i> LEXICAL-SEMANTIC FEATURES OF THE CONCEPT «STEP» IN THE ENGLISH LANGUAGE	332-337
<i>Sayipova Dilafruz Rahimovna</i> O'ZBEK NASRI TARAQQIYOTIDA "BOBURNOMA"NING AHAMIYATI	338-342
<i>Diyarov Akmal To'lqin o'g'li</i> INGLIZ TILIDAGI BOG'DORCHILIK TERMINLARINING GENETIK-ETIMOLOGIK TAVSIFI	343-348
<i>Атаназарова Шохида Бахрамовна</i> РЕКЛАМАДА ИЛЛОКУЦИЯ ВА ПЕРЛОКУЦИЯНИНГ АМАЛГА ОШИШИДА БИЛБОРДЛАРНИ АҲАМИЯТИ (РЕКЛАМА БАННЕРЛАРИ МИСОЛИДА)	349-353
<i>Matadqulova Kamila Abduxoliqovna</i> ANCIENT EGYPTIAN LITERATURE: THE OLD, MIDDLE AND NEW KINGDOMS	354-364
<i>Alimova Dilrabo</i> SHARQ ADABIYOTIDA QASIDANING TARIXIY TAKOMILI	365-373
<i>Abduqaxxorova Nargiza Rustamovna</i> RUS VA O'ZBEK TILLARIDAGI TOPISHMOQLARNING LINGVOKULTUROLOGIK TADQIQI	374-379
<i>Курбонова Нодира Розиковна, Пулатова Сабина Шарифовна</i> ЛИТЕРАТУРНЫЙ АНАЛИЗ ТЕМЫ УТРАЧЕННОЙ РОДИНЫ В РОМАНЕ ВЛАДИМИРА НАБОКОВА «МАШЕНЬКА»	380-390
<i>Khamidov Tohirjon Olmos ogli</i> ANALYSIS OF TYPES OF ENGLISH PHRASAL VERBS ACCORDING TO THE STRUCTURE	391-396
<i>Umurzakova Kommuna Xursanovna</i> O'ZBEKISTON IJTIMOY TARMOQLARIDA YOSHLAR NUTQIDAGI O'ZGARISHNING TA'LIM JARAYONIGA TA'SIRI	397-402
<i>Habibullayeva Shoiray Shukurillayevna</i> ONA TILI DARSIDA GAP BO'LAKLARI VA ULARNI TAHLIL QILISH METODIKASI	403-406

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Itomov Nurillo Fayzullayevich</i> ТА’МИНЛОВЧИ ТО’ЛОВ – МАЖБУРИЯТЛАРНИ ТА’МИНЛАШНИНГ ЯНГИ УСУЛИ СИФАТИДА	407-414
<i>Салаев Нодирбек Сапарбаевич</i> ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИДА ДЕКРИМИНАЛИЗАЦИЯ: МОҲИЯТИ, ТУРЛАРИ ВА АҲАМИЯТИ ХУСУСИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР	415-431
<i>Ходжиев Юнус Мухитдинович</i> МУЛК ҲУҚУҚИ БЕКОР БЎЛИШИНИНГ ШАХС ИХТИЁРИГА БОҒЛИҚ БЎЛМАГАН АСОСЛАРИНИ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ	432-436
<i>Сайдивалиева Хуршида</i> БОЛАЛАРНИ ОИЛАГА ТАРБИЯГА БЕРИШ ЮЗАСИДАН ВУЖУДГА КЕЛУВЧИ МУНОСАБАТЛАРНИ КЕЛИШУВЛАР АСОСИДА ТАРТИБГА СОЛИШ МАСАЛАЛАРИ	437-445
<i>Миқитов Вобур</i> THE LEGAL NATURE OF E-COMMERCE IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	446-451
<i>Raimova Nargiza Doroyevna, To‘uchiyeva Bahora Otabekovna</i> PREVENTING FALSE AND MANIPULATIVE ADVERTISING IN SOCIAL NETWORKS	452-459
<i>Чориева Хуршидабону Хуррам қизи</i> ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ВАСИЙЛИК ВА ҲОМИЙЛИК ОРГАНЛАРИНИНГ ҲУҚУҚЛАРИ ВА МАЖБУРИЯТЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	460-468
<i>Toshkanov Nurbek Bahriddinovich</i> UNDIRUVNI INTELLEKTUAL MULK OBYEKTLARIGA BO‘LGAN HUQUQLARGA QARATISHNING AYRIM FUQAROLIK-HUQUQIY MASALALARI	469-478
<i>Kubaeva Ismigul Farhod qizi</i> CHALLENGES OF BLOCKCHAIN TO LAW AND STATE	479-484
<i>Юсупов Ўктамбой Абсаматович</i> ДАВЛАТ ХАРИДЛАРИ СОҲАСИДАГИ КОРРУПЦИЯВИЙ ҲУҚУҚБУЗАРЛИККА ҚАРШИ КУРАШДА ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ УСУЛЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	485-491
<i>Баходирова Сабина Улугбек кизи</i> РОЛЬ ЭКСПЕРТИЗЫ ПРИ КВАЛИФИКАЦИИ УМЫШЛЕННОГО ТЯЖКОГО ТЕЛЕСНОГО ПОВРЕЖДЕНИЯ	492-503
<i>Эгамбердиев Ферузбек Аскаржон угли</i> НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНСТИТУТА ХОДАТАЙСТВ КАК СПОСОБ ЗАЩИТЫ ПРАВ УЧАСТНИКОВ НА ДОСУДЕБНОМ ЭТАПЕ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	504-508
<i>Ibrohimov Behzodbek Bahromjon o‘g‘li</i> O‘ZBEKISTONDA MOLIVAVIY HUQUQIY MUNOSABATLAR ASOSI VA AHAMIYATI	509-520
<i>To‘uchiyeva Bahora Otabekovna, Raimova Nargiza Doroyevna</i> PREVENTING FALSE AND MANIPULATIVE ADVERTISING IN SOCIAL NETWORKS	521-528

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Ibraximov Sanjar Urunbayevich</i> SPORT MASHG'ULOT JARAYONINI TASHKIL ETISHNING ZAMONAVIY YO'LLARI VA TAMOYILLARI	529-539
<i>Urazkulova Anna Vitalyevna</i> OLIV TA'LIMDA RUS TILI FANINI O'QITISHDA MUSTAQIL TA'LIMNING TOPSHIRIQLARINI ILMIY-PEDAGOGIK AHAMIYATI	540-545
<i>Қаршиева Дилбар Эшпулатовна</i> ПЕДАГОГИК КОМПЕТЕНЦИЯЛАРНИ ШАКЛЛАНИШИДА МАЛАКАВИЙ АМАЛИЁТНИНГ ЎРНИ	546-550
<i>Ajjiyeva Muxabbat Baxtibayevna</i> KIMYO FANI BO'YICHA MASHG'ULOTLARNI FANLARARO INTEGRATSIYA ASOSIDA TASHKIL ETISH	551-555
<i>Fayzullayeva Gulchexra Sharipboyevna</i> O'QITUVCHILARNI KASBIY RIVOJLANTIRISHDA QIYOSIY TAHLIL: JARAYON VA FAOLIYATLI YONDASHUV	556-564
<i>Radjabova Gulnoza Giyosiddinovna</i> SHIFTING THE FOCUS OF CORPUS LINGUISTICS FROM RESEARCH TO CLASSROOM PRACTICE	565-570
<i>Акрамова Умеда Салиевна</i> ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИКТ ДЛЯ УЧАЩИХСЯ С НЕРУССКИМ ЯЗЫКОВЫМ ФОНОМ	571-582
<i>Abdusattarova Zaynab Abdujalil qizi</i> МАТЕМАТИКА FANINI LOYIHAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYASI ORQALI O'QITISH ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA XXI ASR KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	583-590
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i> SHAHMAT O'YINI ORQALI BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA FIKRLASH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	591-595
<i>To'xtayev Hasan Toshpo'latovich</i> ZAMONAVIY MAKTAB O'QUVCHILARINI MA'NAVIY-AXLOQIY TARBIYALASHDA KOGNITIV- PSIXOLOGIK TO'SIQLARNING TA'SIRI	596-599
<i>Yaqubov Fazliddin Muxitdinovich</i> JISMONIY TARBIYA VA SPORT MUTAXASSISLARI KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	600-607
<i>Rahimova Dilshoda Baxriddinovna, Turatosheva Sadoqat Raxmatullayevna</i> OLIV TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISH (SOTSIOLOGIK TAHLIL)	608-615
<i>Мадаминова Наргизахон Жахонгир қизи</i> МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАРГА МОСЛАШТИРИЛГАН ВИРТУАЛ ЎҚИТИШ УСУЛЛАРИ	616-619
<i>Qodirov Xasanboy Oribjonovich</i> RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TEXNIKA OLIV TA'LIM SOHASI MUTAXASSISLARDA KASBIY-IJODIY SIFATLARNI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	620-526

<i>Aliyeva Iroda Otabek qizi</i> МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМГА ХОРИЙ ТАЖРИБАСИНИ ҚО'ЛЛАШ БО'ҲИЧА МАВЖУД ТА'ЛИМ ТАЛАБЛАРИНИНГ ТАСНИФИ YUZASIDAN ТАҲЛІЛЛАР	627-631
<i>Ro'zimurodov Ilyos Azamat o'g'li</i> O'RTA ASRLAR MARKAZIY OSIYO MUTAFAKKIRLARINING CHOLG'USHUNOSLIKKA OID NAZARIYALARI: ABU NASR FOROBIYNING MUSIQIY TADQIQOTLARI	632-636
<i>Yaxshiboyeva Shahnoza Bahodir qizi</i> JAHON AXBOROT RESURSLARI ORQALI TALABALARNING TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK ASOSLARI	637-642
<i>Салиев Улугбек, Салиева Низора</i> ОБЩЕНИЕ МЕДИЦИНСКОГО РАБОТНИКА: РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ В ПРАКТИКЕ	643-648
<i>Маматкулова Угилжон Эшмирза кизи, Абдуллаева Дилбар Алимбаевна</i> МЕТОДИЧЕСКАЯ ИНФОРМАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ДЛЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА, ИЗУЧАЮЩИХ АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК, И ПУТИ ЕЕ РЕАЛИЗАЦИИ	649-655
<i>Муминова Офтобхон Каримовна</i> ИСТОРИЯ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНЕ: ОТ АНТИЧНОСТИ ДО СОВРЕМЕННЫХ ТЕРМИНОВ	656-661
<i>Ахмедова Уктамхон</i> РОЛЬ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЗАНЯТИЙ РУССКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНСКОМ ВУЗЕ	662-667
<i>Sattarova Markhabo Raxmonkulovna</i> ТА'ЛИМДА RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH	668-672
<i>Nuriddinova Robiya Bekjonaliyevna</i> МАКТАБГАЧА VA BOSHLANG'ICH TA'ЛИМДА МАТЕМАТИКА MASHG'ULOTLARINING UZVIYLIGINI TA'MINLASH YO'NALISHLARI	673-678

Received: 30 November 2024

Accepted: 5 December 2024

Published: 15 December 2024

Article / Original Paper

STUDY OF ONOMASTIC UNITS IN ENGLISH AND UZBEK

Begmatov Azizbek Tursunbayevich

Kokand University,

Lecturer of the Department of Social Sciences

Abstract. This article is devoted to the study of linguistic, stylistic and cultural aspects of onomastic units in English and Uzbek. The study analyzes the functional properties, semantic aspects and cultural differences of onomastic units. While the prevalence of onomastic units associated with global events and technological innovations in English was found, it was shown that units expressing historical heritage and religious values prevail in Uzbek. The analysis of toponyms, anthroponyms and symbolic units revealed the cultural specificities of the two languages. The results of the analysis emphasize that onomastic units in the two languages are of great importance not only in linguistics, but also in reflecting and preserving culture. The study creates a basis for a comparative analysis of onomastic units with other languages and a deeper study of their application possibilities in the future.

Keywords: onomastic units, English, Uzbek, toponyms, anthroponyms, cultural differences, linguistic analysis, semantic functions.

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI ONOMASTIK BIRLIKLAR TADQIQI

Begmatov Azizbek Tursunbayevich

Qo'qon universiteti,

"Ijtimoiy fanlar" kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqola ingliz va o'zbek tillaridagi onomastik birliklarning lingvistik, uslubiy va madaniy jihatlarini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqotda onomastik birliklarning funksional xususiyatlari, semantik jihatlar va madaniy farqlari tahlil qilinadi. Ingliz tilida global voqealar va texnologik innovatsiyalar bilan bog'liq onomastik birliklarning keng tarqalganligi aniqlangan bo'lsa, o'zbek tilida tarixiy meros va diniy qadriyatlarni ifodalovchi birliklar ustunlik qilishi ko'rsatib o'tildi. Toponimlar, antroponimlar va ramziy birliklarning tahlili ikki tilning madaniy o'ziga xosliklarini ochib berdi. Tahlil natijalari orqali ikki tildagi onomastik birliklarning nafaqat tilshunoslikda, balki madaniyatni aks ettirish va saqlashda ham muhim ahamiyat kasb etishi ta'kidlanadi. Tadqiqot kelajakda onomastik birliklarni boshqa tillar bilan qiyosiy tahlil qilish va ularning qo'llanilish imkoniyatlarini chuqurroq o'rganish uchun zamin yaratadi.

Kalit so'zlar: onomastik birliklar, ingliz tili, o'zbek tili, toponimlar, antroponimlar, madaniy farqlar, lingvistik tahlil, semantik funksiyalar.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I12Y2024N43>

Kirish. Tilshunoslikda onomastik birliklar tilning o'ziga xos qismini tashkil etadi. Ular geografik nomlar, shaxs ismlari, joy nomlari, tarixiy va madaniy merosni aks ettiruvchi tushunchalar orqali ma'lum bir xalqning madaniyatini, tarixini va ijtimoiy-ma'naviy hayotini ifodalaydi. Ingliz va o'zbek tillaridagi onomastik birliklarning tadqiqi bugungi kunda tilshunoslikda muhim ahamiyatga ega bo'lib, bu sohada olib borilayotgan ilmiy izlanishlar

tilning mantiqiy, uslubiy, semantik, va kommunikativ jihatlarini chuqurroq tushunish imkonini yaratmoqda. Xususan, ingliz va o'zbek tillaridagi onomastik birliklarning qiyosiy tahlili ushbu birliklarning til madaniyatidagi o'rnini aniqlashda yordam beradi. Onomastik birliklarning semantik xususiyatlari va ularning uslubiy vazifalarini tadqiq etish til va madaniyat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlashga imkon beradi. Masalan, ingliz tilidagi onomastik birliklar ko'pincha xalqning tarixiy rivojlanishini, milliy qadriyatlarni, va mintaqaviy xususiyatlarni aks ettirsa, o'zbek tilidagi birliklar orqali bu xalqning turkiy ildizlari, madaniy an'analari va milliy xususiyatlarini o'rganish mumkin. Shu ma'noda, onomastik birliklarning funksional ahamiyati ularning lug'aviy ma'nolari, uslubiy rang-barangligi va kommunikativ vazifalari bilan bog'liq bo'lib, bu sohada olib borilayotgan tadqiqotlar borgan sari ko'proq e'tibor qozonmoqda.

R. M. Akhmadova o'z tadqiqotlarida frazeologik birliklar tarkibida uchraydigan onomastik komponentlarning tasnifiga alohida e'tibor qaratadi. Uning ilmiy yondashuvi onomastik birliklarning ko'p qatlamli ma'no tizimini tahlil qilishda yordam beradi [1]. Shu bilan birga, D. Andaniyozova onomastik birliklarning badiiy funksiyalarini chuqur o'rganib, ularning ijodiy matnlardagi semantik va uslubiy xususiyatlarini tadqiq qiladi. Unga ko'ra, onomastik birliklar matnning ifoda kuchini oshirishda va uni obrazli qilishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot natijalari onomastik birliklarning adabiy jarayonlardagi ahamiyatini yanada chuqurroq anglashga yordam beradi [2;22]. Bundan tashqari, onomastik birliklar turli xil til o'quv jarayonlarida ham keng o'rganilmoqda. Masalan, M. V. Cherkunova va E. V. Ponomarenko tomonidan ingliz tilidagi ta'limiy va ilmiy matnlarda onomastik birliklardan foydalanish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar bu sohadagi yangi yondashuvlarni ochib beradi. Ular onomastik birliklarning qisqa formatdagi matnlarda (masalan, annotatsiyalar yoki qisqa mazmunlarda) ishlatilishi va ularning asosiy vazifalarini aniqlashgan [3;85]. Shu tarzda, bu kabi tadqiqotlar tilshunoslik sohasida amaliy yondashuvlar uchun mustahkam poydevor yaratmoqda. O'zbek tilida onomastik birliklarning stilistik va semantik xususiyatlarini o'rganish borasida ham qator ishlar amalga oshirilgan. Masalan, M. Hamroyeva Tohir Malik asarlarida onomastik birliklardan foydalanishning uslubiy jihatlarini tadqiq qilib, ularning adabiy matnlardagi o'rni va ahamiyatini chuqur tahlil qilgan. Uning tadqiqotlari o'zbek tilidagi onomastik birliklarning o'ziga xosligini ochib berishga yordam beradi [4;392]. Mazkur maqolada ingliz va o'zbek tillaridagi onomastik birliklarning strukturaviy va funksional jihatlarini qiyosiy tahlil qilinadi. Shu orqali onomastik birliklarning ikki til madaniyati o'rtasidagi umumiylik va farqlarni ochib berish, shuningdek, ularning lingvistik va madaniy jihatlarini kengroq o'rganish maqsad qilingan.

Adabiyotlar tahlili. Onomastik birliklarning nazariy asoslarini o'rganish va ularning tilshunoslikdagi o'rnini aniqlashda R. M. Akhmadovanning tadqiqotlari muhim ahamiyat kasb etadi. Uning frazeologik birliklarda onomastik komponentlarning tasnifiga oid ishlari bu boradagi ilmiy izlanishlar uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Akhmadovanning fikriga ko'ra, frazeologik birliklardagi onomastik komponentlar o'ziga xos semantik qatlamlarni tashkil etadi, bu esa ularning ma'no ko'p qatlamlilikini ochib beradi [1]. D. Andaniyozovanning tadqiqotlari esa onomastik birliklarning adabiy funksiyalarini o'rganishga qaratilgan. U badiiy matnlardagi onomastik birliklarning obrazlilik yaratishdagi o'rnini ta'kidlab, ularning ijodiy matnlardagi kommunikativ vazifalarini aniqlagan. Uning fikricha, onomastik birliklar nafaqat joy va shaxslarni ifodalash, balki ularning badiiy kontekstdagi semantik ahamiyatini chuqur anglashga imkon beradi [2;34]. Boshqa bir tadqiqotda M. V. Cherkunova va E. V. Ponomarenko

ta'limiy va ilmiy matnlar tarkibidagi onomastik birliklarning qisqa mazmun yaratishdagi o'rni haqida to'xtalib o'tishgan. Ularning fikricha, bunday birliklar matnning informatsion hajmini kamaytirishga yordam berib, uning mazmunini aniq va maqsadga yo'naltirilgan holda yetkazadi [3;89]. Shuningdek, o'zbek tilida onomastik birliklarning uslubiy xususiyatlarini tahlil qilish bo'yicha M. Hamroyevaning ishlari katta ahamiyatga ega. U o'z tadqiqotlarida Tohir Malik asarlarida onomastik birliklarning ishlatilish uslublarini o'rganib, ularning matn tuzishdagi o'ziga xosligini yoritgan [4;395]. Yashnarbekovanning tadqiqotida esa o'zbek tilidagi onomastik birliklarning strukturaviy xususiyatlariga alohida e'tibor qaratilgan. U onomastik birliklarning lug'aviy, semantik va kommunikativ jihatlarini ochib berishga qaratilgan nazariy qarashlarni ilgari surgan [6;49]. Mazkur adabiyotlar asosida ingliz va o'zbek tillaridagi onomastik birliklarning o'zaro bog'liqligi va farqlari qiyosiy tahlil qilinadi. Shu orqali onomastik birliklarning ikki tilda ham madaniy va kommunikativ jihatlarini ochib beriladi.

Metodlar. Mazkur tadqiqotda ingliz va o'zbek tillaridagi onomastik birliklarni qiyosiy tahlil qilish uchun sifatli va miqdoriy usullar birlashtirildi. Dastlab, ingliz va o'zbek tilida yaratilgan badiiy, ilmiy va ommaviy matnlardan olingan onomastik birliklarning korpusi shakllantirildi. Jumladan, Tohir Malikning o'zbek tilidagi asarlari, zamonaviy ingliz adabiyotlari, ilmiy maqolalar hamda ta'limiy matnlar o'rganildi. Matnlardan onomastik birliklarni ajratib olish uchun diskurs-tahlil va semantik tahlil usullaridan foydalanildi. Ajratilgan birliklar tarkibiy va semantik jihatdan tasnif qilindi. Tasniflash jarayonida R. Akhmadova va D. Andaniyozovanning ilmiy yondashuvlariga asoslanildi. Har bir onomastik birlikning badiiy, lingvistik va stilistik funksiyalari o'rganildi. Shuningdek, birliklarning matn kontekstida qanday vazifa bajarishi va ularning turli madaniy kontekstlardagi farqlari aniqlandi. Olingan ma'lumotlar Excel dasturida tizimlashtirilib, statistik tahlil qilindi. Natijalar asosida onomastik birliklarning o'ziga xos jihatlarini va ikki tildagi umumiyliklar ko'rsatildi.

Natijalar. Tadqiqot natijalari ingliz va o'zbek tillaridagi onomastik birliklarning tuzilishi, semantik funksiyalari va uslubiy o'ziga xosliklari bo'yicha qiziqarli natijalarni taqdim etdi. Quyida natijalar batafsil ko'rib chiqiladi.

1. Onomastik birliklarning strukturaviy tahlili. Ingliz va o'zbek tillarida onomastik birliklar ko'proq joy nomlari (toponimlar), shaxs ismlari (antroponimlar) va tarixiy hodisalarga oid birliklardan tashkil topgan. Quyidagi jadvalda onomastik birliklarning asosiy turlari va ularga tegishli misollar keltirilgan:

Onomastik birlik turi	Ingliz tilidan misollar	O'zbek tilidan misollar	Foiz (%)
Toponimlar	London, Mississippi River	Samarqand, Amudaryo	40%
Antroponimlar	William Shakespeare, Elizabeth	Amir Temur, Bobur	35%
Tarixiy birliklar	The Industrial Revolution	O'zbekiston Mustaqilligi	15%
Simvolik birliklar	Big Ben, Statue of Liberty	Oq Saroy, Ko'k Gumboz	10%

1-jadval. Onomastik birliklarning asosiy turlari

Mazkur jadvalga ko'ra, ingliz va o'zbek tillarida toponimlar ko'proq uchrab, ikki til madaniyatida joy nomlari xalqning ijtimoiy va tarixiy hayotini aks ettirishda muhim rol o'ynaydi.

2. Onomastik birliklarning semantik funksiyalari. Onomastik birliklar ikki tilda ham o'zining semantik yukini matn orqali yetkazadi. Masalan, **“Big Ben”** so'zi ingliz madaniyatida vaqtni aniqlash belgisi sifatida ishlatilsa, **“Oq Saroy”** so'zi o'zbek tilida tarixiy va ma'muriy ahamiyatga ega joyni anglatadi. Shu bilan birga, D. Andaniyozovanning tadqiqotida keltirilganidek, badiiy matnlarda onomastik birliklar obraz yaratish vositasi sifatida ham muhim o'rin tutadi.

Misol:

- Ingliz tilidagi jumla: *“William Shakespeare reshaped the English language with his works.”* Ushbu jumlada *“William Shakespeare”* antroponimi nafaqat shaxsni, balki uning madaniy merosini ifodalaydi.
- O'zbek tilidagi jumla: *“Amir Temur Samarqandni shaharsozlik markaziga aylantirdi.”* Bu yerda *“Amir Temur”* antroponimi buyuk shaxs va uning tarixiy ahamiyatini ta'riflaydi.

3. Madaniy xususiyatlar va uslubiy farqlar. Tadqiqotda onomastik birliklarning madaniy jihatlari tahlil qilindi. Ingliz tilida onomastik birliklar ko'proq xalqning ilmiy yutuqlari, shaharsozlik va tarixiy voqealar bilan bog'liq. Masalan, *“Oxford”* shahar nomi ilmiy markazni anglatadi. O'zbek tilida esa tarixiy-madaniy merosga oid nomlar keng tarqalgan. Misol uchun, *“Ko'k Gumboz”* so'zi o'zbek xalqining arxitektura yodgorliklarini ifodalaydi.

4. Qiyosiy tahlilning umumiy xulosalari. Tahlil natijalariga ko'ra, ingliz va o'zbek tillaridagi onomastik birliklar turli uslubiy va semantik funksiyalarni bajaradi:

- Ikkala tilda ham toponimlar eng ko'p ishlatiladi.
- Ingliz tilida ko'proq xalqning texnologik va madaniy rivojlanishi aks ettirilgan bo'lsa, o'zbek tilida tarixiy shaxslar va joylar haqida tasvirlar ustuvorlik qiladi.
- Onomastik birliklar ikki til madaniyatida obrazlilik yaratish vositasi sifatida xizmat qiladi.

5. Onomastik birliklarning kontekstda ishlatilishi. Onomastik birliklar matn kontekstida turli ma'nolarni aks ettiradi. Ingliz va o'zbek tillarida ular matnning emotsional ta'sirini kuchaytirish va o'quvchiga ma'lum bir tasavvur yetkazish uchun xizmat qiladi. Masalan:

- **Ingliz tilida:** *“The Battle of Hastings reshaped England's destiny.”* Ushbu jumlada *“The Battle of Hastings”* tarixiy hodisa sifatida kontekstga chuqur mazmun kiritadi.
- **O'zbek tilida:** *“Buxoro qadimiy shahar bo'lib, tarixda muhim o'rin egallaydi.”* Bu yerda *“Buxoro”* toponimi madaniy merosning ramziga aylangan.

6. Onomastik birliklarning emotsional va ekspressiv funksiyalari. Onomastik birliklarning qo'llanilishi matnning uslubiy xarakterini aniqlashda muhim rol o'ynaydi. D. Andaniyozovanning fikricha, onomastik birliklar matnda badiiy obraz yaratish, hissiy ta'sir ko'rsatish va o'quvchiga tushunarli va yaqin muhitni shakllantirish vositasi hisoblanadi [2].

Misol uchun:

- **Ingliz tili:** *“Shakespeare's Hamlet is a timeless masterpiece.”* Bu jumlada *“Hamlet”* so'zi nafaqat asarning nomini, balki uning tarixiy va madaniy ahamiyatini ham bildiradi.
- **O'zbek tili:** *“Alisher Navoiy merosi o'zbek xalqining bebaho boyligidir.”* *“Alisher Navoiy”* antroponimi o'zbek xalqining ma'naviy merosini aks ettiradi.

7. Onomastik birliklarning qiyosiy tahlilida madaniy farqlar. Tahlil jarayonida madaniy kontekstlar asosida farqlar ham aniqlangan. Ingliz tilida ko'proq texnologik taraqqiyot va xalqaro munosabatlarga oid nomlar uchrasa, o'zbek tilida tarixiy va diniy ma'nolar

kuchliroq. Quyidagi jadvalda ingliz va o'zbek tillaridagi onomastik birliklarning madaniy va funksional farqlari ko'rsatilgan:

Ko'rsatkich	Ingliz tili misollari	O'zbek tili misollari	Ta'kidlangan xususiyatlar
Tarixiy birliklar	Battle of Hastings	Qutlug' Temur to'g'on	Tarixiy voqealarni anglatadi
Madaniy birliklar	Silicon Valley	Alisher Navoiy maktabi	Ilmiy va madaniy rivojlanishni aks ettiradi
Diniy birliklar	Canterbury Cathedral	Hazrati Imom masjidi	Diniy obidalar va tarixiy ahamiyat
Simvolik birliklar	Big Ben	O'zbekiston bayrog'i	Milliy va madaniy belgilar

2-jadval. Ingliz va o'zbek tillaridagi onomastik birliklarning madaniy va funksional farqlari

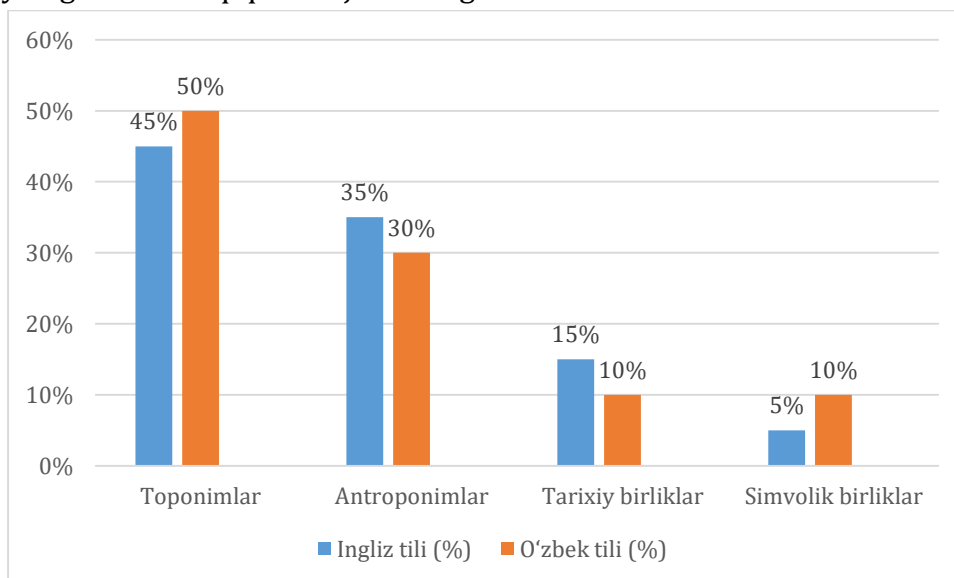
Ushbu jadvaldan ko'rinib turibdiki, ingliz tilidagi onomastik birliklar ko'proq ilmiy-texnik yo'nalishga qaratilgan bo'lsa, o'zbek tilida tarixiy va diniy qiymatga ega birliklar ustunlik qiladi.

8. Onomastik birliklarning uslubiy tahlili. Onomastik birliklar matnda keltirilgan fikrni chuqurlashtirish va estetik ta'sirni oshirishga yordam beradi. R. Akhmadovanning tadqiqotida qayd etilganidek, bunday birliklar o'ziga xos stilistik vositalardan biri hisoblanadi.

Misollar:

- Ingliz tili: *"The Thames flows through London like a river of history."* Bu yerda "The Thames" so'zi nafaqat geografik obyektni, balki madaniy va tarixiy ahamiyatni ham bildiradi.
- O'zbek tili: *"Ko'k Gumbuz moviy osmonga qaragan yodgorlikdir."* "Ko'k Gumbuz" toponimi O'zbekistonning arxitektura yodgorliklaridan birini aks ettiradi.

Statistik tahlil jarayonida ingliz va o'zbek tillaridagi onomastik birliklarning chastotasi aniqlangan. Quyidagi rasm tadqiqot natijalarining statistik ko'rinishini ko'rsatadi:

1-rasm. tadqiqot natijalarining statistik ko'rinishi

Ushbu rasmdan ko'rinib turibdiki, ikki tilda ham toponimlar ko'proq uchraydi, bu esa onomastik birliklarning jamiyat madaniyati va geografik obyektlari bilan bog'liq ekanligini

ko'rsatadi. Tahlil natijalari ingliz va o'zbek tillarida onomastik birliklarning madaniy va lingvistik jihatdan turlicha bo'lishini ko'rsatadi. Toponimlar va antroponimlar asosiy ulushni tashkil etsa-da, ular har ikki tilda ham turli uslubiy va semantik funksiyalarni bajaradi. Bu tadqiqot onomastik birliklarning lingvistik va madaniy tahlilida muhim ma'lumotlar beradi.

Muhokama. Onomastik birliklar – bu lingvistik tizimning muhim qismi bo'lib, ular tilning semantik, uslubiy va madaniy jihatlarini ifodalaydi. Ingliz va o'zbek tillaridagi onomastik birliklarning tahlili shuni ko'rsatadiki, ular faqatgina nomlash vazifasini emas, balki til va madaniyat o'rtasidagi bog'lanishni aks ettirishda ham muhim rol o'ynaydi. D. Andaniyozova ta'kidlashicha, onomastik birliklar matnda hissiy va ekspressiv ta'sirni kuchaytirish, o'quvchini ma'lum bir ijtimoiy-madaniy kontekstga kiritishda asosiy vositadir. Ushbu tadqiqotda aniqlanganidek, ingliz tilida onomastik birliklar ko'proq global voqealar, tarixiy shaxslar va texnologik rivojlanish bilan bog'liq bo'lsa, o'zbek tilida ular madaniy va diniy mazmun bilan boyitilgan. Masalan, "Silicon Valley" ingliz tilida innovatsiyalar va texnologiya markazini anglatadi, o'zbek tilida esa "Hazrati Imom masjidi" diniy va tarixiy ahamiyatga ega obyekt sifatida tilga olinadi. Bu farqlar madaniy kontekstning onomastik birliklar ishlatilishiga qanday ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi.

Shuningdek, tahlil jarayonida onomastik birliklarning matnlar kontekstida turli semantik va uslubiy funksiyalarni bajarishi aniqlandi. R. Akhmadovanning tadqiqotida qayd etilganidek, onomastik birliklar matnda badiiy tasvir yaratish va o'quvchi e'tiborini jalb qilish uchun ishlatiladi. Masalan, ingliz tilida "The Battle of Hastings" kabi tarixiy hodisalar mazmuni chuqurlashtiradi, o'zbek tilida esa "Ko'k Gumboz" kabi toponimlar milliy arxitektura merosini ifodalaydi. Bundan tashqari, ingliz va o'zbek tillarida onomastik birliklar o'quvchilarga ijtimoiy kontekst va madaniy qadriyatlarni etkazishda muhim vosita hisoblanadi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, ingliz tilida zamonaviy texnologiya va global hodisalar, o'zbek tilida esa tarixiy meros va diniy an'analar aks ettirilgan birliklar keng qo'llaniladi. Toponimlarning yuqori ulushi (45% va 50%) ikki tilda ham geografik joy nomlarining madaniy va lingvistik tizimda tutgan o'rnini ko'rsatadi. Antroponimlarning ulushi esa (35% va 30%) tarixiy shaxslar va ularning til madaniyatiga ta'sirini aks ettiradi. Shu bilan birga, simvolik birliklar, masalan, bayroqlar va ramzlar, har ikki tilda milliy o'zlik va qadriyatlarni ifodalashda ishlatiladi.

Xulosa. Ushbu tadqiqot ingliz va o'zbek tillaridagi onomastik birliklarning lingvistik, uslubiy va madaniy jihatdan muhimligini ochib berdi. Onomastik birliklar tilning nafaqat nomlash tizimi, balki madaniyat va tarixni aks ettiruvchi vosita sifatida ham ahamiyatga ega ekanini ko'rsatdi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, ingliz tilida texnologik va global mazmunli birliklar keng tarqalgan bo'lsa, o'zbek tilida diniy va tarixiy birliklar ustunlik qiladi. Bu ikki tilning madaniy va lingvistik o'ziga xosliklarini ko'rsatib beradi. D. Andaniyozovanning tadqiqotida qayd etilganidek, onomastik birliklarning badiiy va emotsional qiymati ular matndagi hissiy ta'sirni kuchaytirishda muhim o'rin tutishini tasdiqlaydi. Ushbu tadqiqotda onomastik birliklarning kontekstual ishlatilishi, ularning semantik funksiyalari va madaniy farqlari haqida aniq ma'lumotlar keltirildi. Ingliz tilida "Silicon Valley", "Big Ben" kabi birliklar zamonaviy texnologiya va madaniy belgilarni ifodalasa, o'zbek tilida "Hazrati Imom masjidi", "Buxoro" kabi birliklar tarixiy va diniy ahamiyatga ega.

Statistik tahlillar orqali aniqlangan natijalar, ya'ni toponimlar, antroponimlar va boshqa birliklarning ulushi ikki til madaniyatining o'ziga xosligini yanada chuqurroq tushunishga imkon berdi. Uslubiy va semantik farqlar esa onomastik birliklarning o'quvchiga etkazadigan

ta'sirini kuchaytiruvchi vosita ekanini tasdiqlaydi. Kelgusida ingliz va o'zbek tillaridagi onomastik birliklarning chuqur tahlili orqali ularning tilshunoslikdagi rolini yanada kengroq o'rganish, shuningdek, boshqa tillar bilan qiyosiy tahlil o'tkazish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu onomastik birliklarning nafaqat lingvistik, balki madaniy qadriyatlar va tarixiy merosni saqlashdagi ahamiyatini chuqurroq anglash imkonini beradi.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Akhmadova, R. M. The classification of phraseological units with onomastic components. Scientific reports of Bukhara State University-2020.
2. Andaniyozova, D. (2023). LITERARY FUNCTIONS OF ONOMASTIC UNITS. American Journal of Philological Sciences, 3(07), 21-30.
3. Cherkunova, M. V., & Ponomarenko, E. V. (2020). Onomastic words in English mini-format abstracts of educational and scientific books. Vestnik of Samara University. History, pedagogics, philology, 26(3), 83-87.
4. Hamroyeva. M. (2022). Tohir Malikning Asarlarida Onomastik Birliklar Qollanilishining Uslubiy Tahlili. Barqarorlik va Yetakchi Tadqiqotlar Onlayn Ilmiy Jurnali, 2(4), 391-398.
5. Vrbinc, A., & Vrbinc, M. (2014). Phraseological units with onomastic components: The case of English and Slovene. Revista de lingüística teórica y aplicada, 52(1), 133-153.
6. Yashnarbekova, S. R. (2022). THE NOTION AND THE STRUCTURE OF THE ONOMASTIC SCOPE OF THE UZBEK LANGUAGE. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(5), 46-50.
7. Radjabova, M. A. (2021). Semantic analysis of phraseological units with onomastic components. Scientific reports of Bukhara State University, 5(2), 106-115.
8. Sadullaeva, N., & Bakhtiyorova, M. (2021). Reflection of Onomastic Principles in Naming. Annals of the Romanian Society for Cell Biology, 3001-3007.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 12 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali
2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli
guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.
Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:
100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:
scienceproblems.uz@gmail.com
Bog‘lanish uchun telefonlar:
(99) 602-09-84 (telegram).